

Új elemmel bővül a KAP Feltételelesség rendszere: HMKÁ 2 a vízvizsszatartás és a talaj szervesszén-tartalmának megőrzése érdekében

A Közös Agrárpolitika feltételelességi szabályrendszere 2025-től új Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot előírással bővül, a vizes élőhelyek és tőzeglápok védelmét szolgáló HMKÁ 2-vel. Az uniós jog lehetővé tette a tagállamoknak, hogy ezt az előírást megalapozott indokkal csak 2025-től vezessék be, Magyarország élt ezzel a lehetőséggel. Jelen tájékoztató célja azt bemutatni, hogy 2025. január 1-jétől milyen típusú területek tartoznak a HMKÁ 2 előírás alá, és hogy az ilyen területtel rendelkező termelőknek milyen földhasználati szabályokat kell követniük.

Legkésőbb november elején az előzetes HMKÁ 2 fedvény megismerhető lesz a MePAR (Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer) és MeKIR (Mezőgazdasági és Környezeti Információs Rendszer) oldalakon, továbbá a hamarosan nyíló AKG benyújtó felületen is meg fog jelenni. Előreláthatólag november folyamán a Magyar Államkincstár a mobilGAZDA alkalmazáson és/vagy az Ügyfélkapun szintén küld majd tájékoztatást az előzetes fedvény alapján érintett gazdálkodóknak.

A részletes szabályokat tartalmazó rendeletcsomag (egységes kérelem rendelet, feltételelesség rendelet, MePAR rendelet) megjelenése 2025. január végére, február elejére várható.

1. Mi az előírás szakpolitikai célja?

A követelménnyel elérni kívánt szakpolitikai cél a szénben gazdag talajok védelme a vizenyős területek, tőzeglápok megőrzésével. E területek az ökoszisztéma, a biológiai sokféleség megőrzése és az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése szempontjából rendkívüli jelentőséggel bírnak. Amellett, hogy az Európai Bizottság számon kéri a követelmény végrehajtását, az utóbbi években jellemző szélsőséges időjárási viszonyokat figyelembe véve közös érdekünk, ennél fogva prioritást kell, hogy élvezzen ezeknek a területeknek a védelme. A lehatárolt területek egyszerre töltenek be számos környezeti funkciót:

- Nem csak a tábla szintű-, hanem a **tájléptékű vízvizsszatartásban** is kulcsszerepet játszanak. A felületükön keresztül a mélyebb talajrétegekbe szivárgó víz egyszerre szolgálja a környező mezőgazdasági területek és a természetes élőhelyek kiegyensúlyozottabb vízellátását az év során.
- Az ilyen területek talaja szerves szénben gazdag, illetve további jelentős mennyiségű **légköri szén-dioxid** megkötésére alkalmas. A már megkötött és tovább akkumulálódó szervesszén-mennyiséget a talajfelszín alatt tartva jelentősen hozzájárulunk a klímaváltozás elleni erőfeszítésekhez. Ennek érdekében csupán annyit kell tennünk, hogy bolygatás, azaz forgatás és mélyebb művelés nélkül használjuk őket a jövőben.
- Az átlagosnál magasabb víz- és szervesszén-tartalomnak köszönhetően a lehatárolt területek **figyelemreméltó mennyiségű biomasszát** termelnek ki. Felszín alatt és fölött egyaránt. A dús növényzet és a színes állatvilág a biológiai sokféleség megőrzésében komoly segítség a hazai ökoszisztémának.
- A vizenyős területek köztudottan jótékony hatással vannak a **környező területek mikroklimájának stabilitására** (elsősorban a magasabb páratartalom és a kisebb napi hőingadozás miatt), ami egyszerre jelent előnyt a mezőgazdasági termelésben és a természetvédelemben.

- A kellően nagy felületen jelenlévő talajfelszíni víztelítettség ma már tudományosan igazolt módon **befolyásolni képes a helyi csapadékviszonyokat**. Ezt a jelenséget nevezzük konvektív csapadéknak; amit hétköznapi megfogalmazásban úgy is mondhatunk: ahol van víz a földterületen, a tájban, ott nagyobb valószínűséggel hullik csapadék is.

2. Milyen területek tartoznak a HMKÁ 2 előírás hatálya alá?

A HMKÁ 2 keretében megőrzendő területeket le kellett tehát határolni. Ez azt jelenti, hogy a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (továbbiakban: MePAR) országos fedvénybe kellett foglalni őket.

Ezeknek a területeknek a nagy része eddig nem volt támogatható, mivel esetükben nem teljesül maradéktalanul és folyamatosan a mezőgazdasági művelésre alkalmas állapot – éppen a hosszabb-rövidebb vízborítás vagy a vízzel való telítettség miatt. Viszont a HMKÁ 2 szabályrendszerén keresztül megteremtettük támogathatóságukat.

A területeknek három követelménynek kellett megfelelniük ahhoz, hogy a fedvénybe kerülhessenek: (i) a mezőgazdasági területtel való megfelelő mértékű kapcsolódás; (ii) az átlagosnál magasabb széntartalom; továbbá (iii) a terület vízjárta jellege, időszakos vízzel való borítottsága. A területtípusokat tekintve a HMKÁ 2 részét képezik **időszakosan vízzel borított területek, vizenyős területek, lápok és tőzeglápok**. A mezőgazdasági területtel való megfelelő mértékű kapcsolódás azt jelenti, hogy a víz meghatározta, jellemzően mezőgazdaságilag nem hasznosított földterület kerületének több mint 70%-a mezőgazdasági területtel érintkezik, vagy a leghosszabban érintkező kerületi szakasza meghaladja a nem művelt elem kerületének 50%-át. A lehatárolt területek átlagos széntartalma (59,79 tonna/ha) magasabb, mint az országos átlagos széntartalom. Ugyanakkor a legmagasabb felszín közeli széntartalommal rendelkező területek a talajtérkép alapján jellemzően nem mezőgazdasági területek közelében találhatóak, így nem kerültek beépítésre a fedvénybe. Ilyenek például a törvény erejénél fogva szigorúan védett tőzeglápok.

Fontos megjegyezni, hogy azok a tőzeglápok, amelyek nem érintkeznek megfelelő mértékben mezőgazdasági területtel, illetve egyáltalán nincs közük mezőgazdasági területhez, nem képezik a fedvény részét. A fedvényből kimaradt tőzeglápok jellemzően nemzeti parki kezelésben vannak, és más természetvédelmi előírások által védelmet élveznek, azok közvetlen környezetében mezőgazdasági tevékenységet nem folytatnak. Ugyanígy, például egy erdő közepén elhelyezkedő tőzegláp sem része a HMKÁ 2-nek, nincs köze mezőgazdasági területhez.

A lehatárolásban a gyepeken csak a 0,1 hektárnál nagyobb, szántón pedig jellemzően kizárólag a 0,5 hektár feletti vizenyős és vízfelületet tartalmazó foltok szerepelnek. Ennek az az oka, hogy a gyepeken lévő, 0,1 hektárnál kisebb vizes területek nagy valószínűséggel kiszáradnak az év során, valamint a szántón levő, 0,5 hektárnál kisebb elemek jellemzően kis kiterjedésű tóként, mint védett tájképi elem, már szerepelnek a rendszerben. A mezőgazdasági területhasználatot ennél kisebb területek esetében az úrfelvételeken is nehezebb minden kétséget kizáróan azonosítani. Továbbá szántóterületen a fedvény részét képezhetik azok a vizenyős területek is, amelyek a lehatároláshoz vizsgált 3 évben nem tartalmaztak víztestet és általában nem rendelkeztek vizenyős területetekre jellemző növényzettel (szemben pl. a gyepeken előforduló vizenyős foltokkal). Ezek többségében művelés alatt álló, de a három évből legalább egy évben

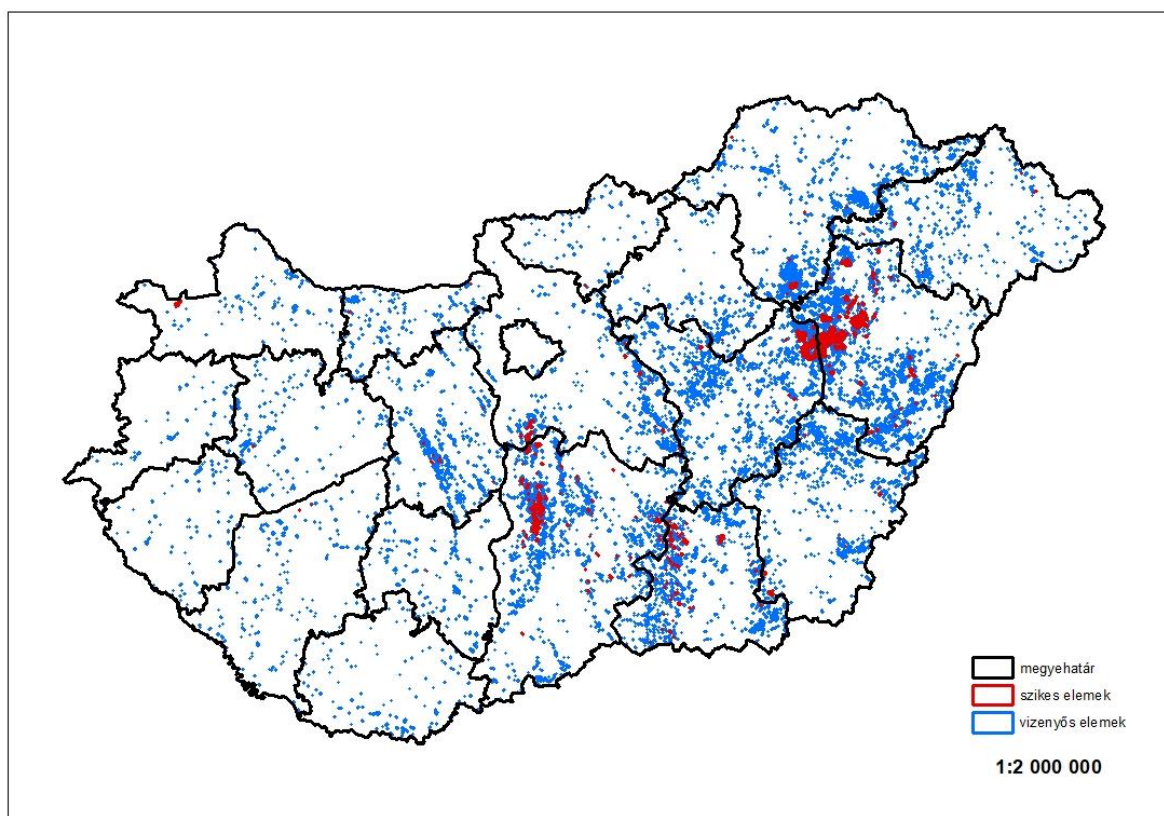
a vizenyőség miatt több hónapig nem művelt területek 5000 m² alatt is a fedvénybe kerültek, ha nagyobb kiterjedéssel rendelkeztek, mint 0,1 hektár.

Továbbá a módszertan kialakítására vonatkozó egyeztetések során, és az uniós iránymutatások által adott valamennyi lehetőséget kihasználva a tárca azt a döntést hozta, hogy a szikes területek HMKÁ 2-be integrálása előmozdíthatja az időszakos természetes vizenyős területek megőrzését. Ennek megfelelően a HMKÁ 2 fedvény kialakításának keretében a szikes területek felülvizsgálata is megtörtént; azok a szikes foltok, amelyek teljesítették a „víz meghatározta élőhely” fogalmát, és megfeleltek az előzőekben bemutatott kritériumoknak, bekerültek a fedvénybe.

Ezeket a paramétereket figyelembe véve a lehatárolást végző szakemberek összesen 64.532 hektár potenciálisan fedvénybe kerülő területet vizsgáltak felül, melyből jelenleg **összesen 46.547 hektár terület az, amit beemelték a lehatárolásba**, mert megfelelt mindhárom kritériumnak. Ebből **16.620 hektár aktuálisan az a területnagyság, mely eddig nem volt támogatható, de 2025-től a HMKÁ 2 védett vizenyős területként megteremtettük támogathatóságukat. Azaz összesen 29.927 hektár olyan eddig is támogatható mezőgazdasági terület került a HMKÁ 2 szabály alá, amely esetében szigorúbbak lesznek a művelési előírások.** Fontos azt kiemelni továbbá, hogy a mostani adatok a jelenlegi MePAR és MePAR felszínborítás adatok szerinti állapotot mutatják. Ezek az adatok az egyéb MePAR folyamatokkal még változhatnak a 2025. évi egységes kérelembe kerülő „kezdő” MePAR fedvény kialakításáig, függetlenül attól, hogy a HMKÁ2 elemekre vonatkozóan már nem tervezünk további speciális felülvizsgálati folyamatot. Azonban más MePAR folyamatok során történő felszínborítás változások befolyásolhatják a fedvény végleges kiterjedését, kiemelt tekintettel arra, hogy a bekerülési paraméterek alapján (pl.: támogatható területtel történő érintkezési arány) történő be-, illetve kikerüléshez sok esetben elég egy minimális területi változás is az elem vagy környezete tekintetében.

Annak érzékeltetésére, hogy az ország mely térségeiben találhatóak jellemzően ilyen vizenyős területek, melyek a HMKÁ 2 szerinti védelem alá kerültek, a Kincstár készített egy átnézeti térképet.

HMKÁ 2 által érintett, vizenyős területek átnézeti térképe

Forrás: Magyar Államkincstár, Agrártámogatási Térképészeti Főosztály

3. Milyen fenntartási szabályokat kell az érintett gazdálkodóknak a HMKÁ 2 keretében lehatárolt területeken betartaniuk?

A HMKÁ 2 keretében lehatárolt területeken a gazdálkodóknak fenntartási szabályokat kell betartaniuk:

1. Általános szabály, hogy a fedvénnel érintett területen **tilos szántást végezni, a vizet levezetni**, és meg kell akadályozni a veszélyes gyomnövények és az inváziós növények megtelepedését.
2. A **víz levonulása vagy elszivárgása után** a területen mezőgazdasági termelőtevékenység végezhető.
3. További fenntartási szabály szántóterületen, hogy a HMKÁ 2 szerint védett részeken **tilos 25 cm-nél mélyebben bármilyen talajművelést végezni**.
4. Amennyiben **gyepterületen** kerül lehatárolásra HMKÁ 2 szerinti védett terület, akkor azt **tilos szántóvá** átalakítani.
5. A támogathatóság feltétele minden esetben a **jogszerű földhasználat**.

Az imént felsorolt fenntartási szabályok 2025. január 1-jétől, illetve a lehatárolt elemek jogszerű megismerésének pillanatától érvényesek a gazdálkodó kérelmében levő HMKÁ 2 fedvényben levő területeken.

4. További fontos információk

- A vizenyős terület vonatkozásában nem lehet vis maior kérelmet benyújtani szélsőséges időjárási körülmény okozta árvíz vagy belvíz eseményre.
- HMKÁ 2 szerinti vizenyős területeken a nád jelenléte nem minősül a minimumkövetelmények megszegésének, továbbá a veszélyes gyomnövények és inváziós növények jelenléte nem minimumkövetelmény megszegése miatti szankciót, hanem legfeljebb feltételeesség szankciót eredményez.
- **A gazdálkodók mielőbbi tájékoztatása érdekében legkésőbb november elején az előzetes HMKÁ 2 fedvény megismerhető lesz a MePAR és MeKIR oldalakon, továbbá a hamarosan nyíló AKG benyújtó felületen is meg fog jelenni. Előreláthatólag november folyamán a Magyar Államkincstár a mobilGAZDA alkalmazáson és/vagy az Ügyfélkapun szintén küld majd tájékoztatást az előzetes fedvény alapján érintett gazdálkodóknak.**

5. Gyakorlati példák

A következő felvételeken abban kívánunk segítséget nyújtani a gazdálkodóknak, hogy a terepi valóságban hogyan is néznek ki azok a területek, amelyek bekerültek a HMKÁ 2 lehatárolásba.

Néhány példa ortofotókkal és terepi fotókkal a fedvénybe került területekről

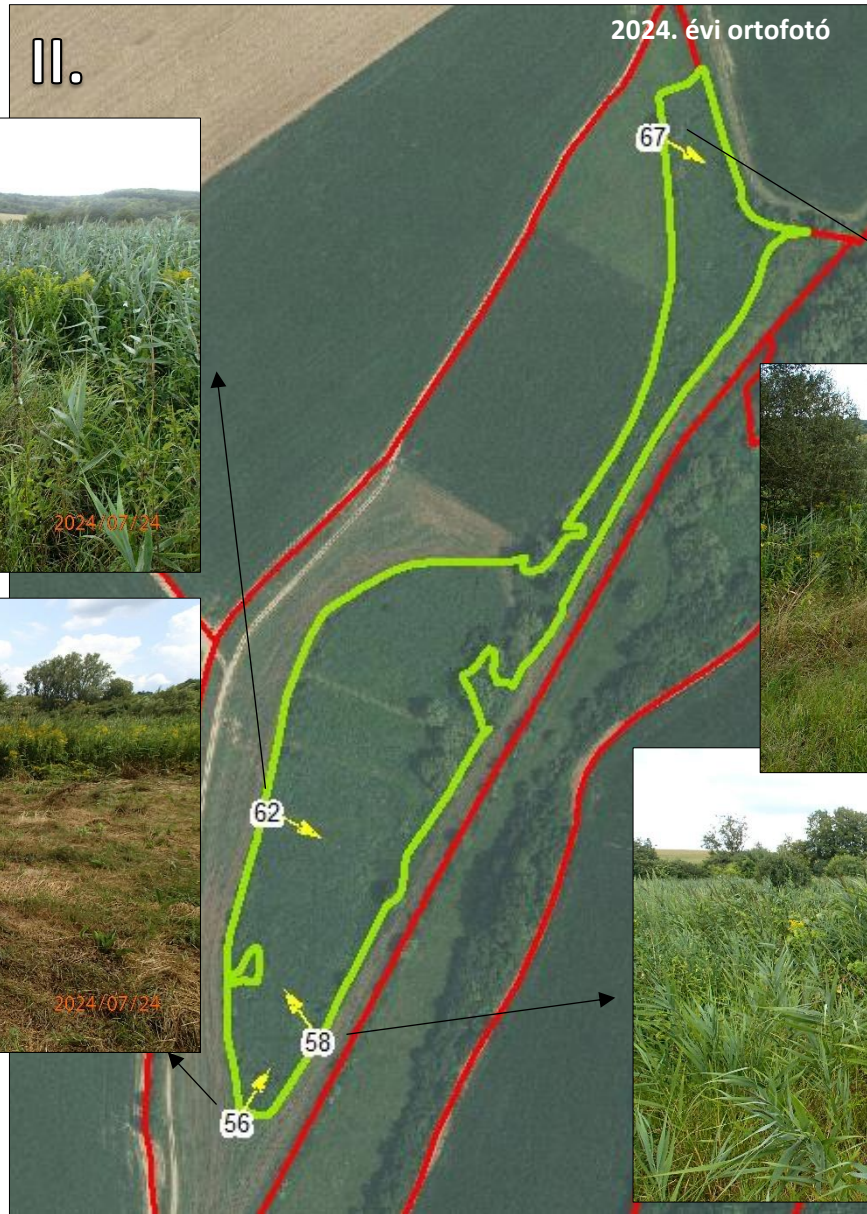
Forrás: Magyar Államkincstár, Agrártámogatási Térképészeti Főosztály. A terepi felvételek 2024 nyarán készültek

2024. évi ortofotó

II.

2024. évi ortofotó

III.

2024. évi ortofotó

IV.

44

48

52

2024-07-29

V.

2024/07/24

2024/07/24

2024/07/24

2024. évi ortofotó

VI.

2024. évi ortofotó